

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Cap. VIII. Mors eius, fortis, constans, è Tacito narrata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

*Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?*

Iuven.
Sat. x.

At enim de veris virtutibus eius quidam dubitant, & verba hæc ac scenam fuisse. An igitur in morte fidem non fecit, quam omnia humana in leui haberet, quam Deo se præberet?

CAP. VIII.

Mors eius, fortis, constans, è Tacito narrata.

ET de eâ commodum videamus: unde autem potius, quam è fidissimo scriptorum Tacito hauriemus? Verba eius ecce habes:

Sequitur cædes Annai Senecæ latissima principi, non quia coniurationis manifestum compererat, sed ut ferro grassaretur, quando venenum non processerat. Solus quippe Natalis, & hætenus prompsit: missum se ad ægrotum Senecam ut viseret conquerereturq̄, cur Pisonem aditu arceret: melius fore si amicitiam familiari congressu exercuissent. Et respondiße Senecam, sermones mutuos & crebra colloquia neutri conducere: ceterum salutem suam incolumitate Pisonis inniti. Hæc ferre Granius Siluanus tribunus pratorie cohortis, & an dicta Natalis, suaq̄ responsa nosceret, percontari Senecam iubetur. Is, fortè an prudens, ad eum diem ex Campaniâ remeauerat, quartumq̄ apud lapidem suburbano rure substiterat. Illo propinquâ vesperâ tribunus venit, & villam globus militum sepsit. Tum ipsi cum Pompeiâ Paulinâ uxore & amicis duobus epulanti mandata imperatoris edidit. Seneca missum ad se Natalem, conquestumq̄ nomine Pisonis quod visendo eo prohiberetur, se ratione valetudinis & amore quietis, excusauisse respondit. Cur salutem priuati hominis incolumitati suæ anteferet, causam non habuisse, nec sibi promptum in adulationes ingenium: idq̄ nulli magis gnarum, quam Neroni, qui sapius libertatem Senecæ, quam seruitium expertus esset. Vbi hæc à tribuno relata sunt, Poppæâ & Tigellino coram, quod erat sauenti Principi intimum consiliorum, interrogat, an Seneca voluntariam mortem pararet. Tum tribunus nulla pauoris signa, nihil triste in verbis eius aut vultu deprehensum confirmavit. Ergo regredi & indicere mortem iubetur. Tradit Fabius Rusticus, non eo quo venerat itinere reditum, sed flexisse ad Fenium præfectum, & expositis Cesaris iussis, an obtemperaret interrogauisse: monitumq̄ ab eo, ut exsequeretur, fatali omnium ignauia. Nam & Siluanus inter coniuratos erat, augebatq̄ scelera in quorum ultionem consenserat. Voci tamen & aspectui pepercit. Intromisitq̄ ad Senecam vnum ex centurionibus, qui necessitatem ultimam denunciaret. Ille interritus poscit testamenti tabulas: ac denegante centurione, conuersus ad amicos, quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam tamen & pulcherrimum habebat, imaginem vitæ suæ relinquere testatur, cuius si memores essent, bonarum artium famam tam constantis amicitia laturos. Simul lacrymas eorum, modo sermone, modo intentior in modum coercens, ad firmitudinem reuocat, rogans: Vbi præcepta sapientiæ? Vbi tot per annos medi-

tata

» tataratio aduersum imminetia? Cui enim ignaram fuisse scuitiam Nero-
 » nis? neque aliud superesse post matrem fratremq; interfectos, quam vt edu-
 » catoris praeceptorisq; necem adiiceret. Vbi hac atq; talia velut in commune dis-
 » seruit, complectitur uxorem. & paululum aduersus presentem formidinem
 » mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum susciperet, sed in con-
 » templatione vite per virtutem acta, desiderium mariti solatiis honestis tolera-
 » ret. Illa contra, sibi quoque destinatam mortem adseuerat, manumq; percus-
 » soris exposcit. Tum Seneca gloria eius non aduersus, simul amore, ne sibi
 » vnice dilectam ad iniurias relinqueret: Vita, inquit, delinimenta monstra-
 » ueram tibi, tu mortis decus manuis. non inuidebo exemplo. Sit huius tam for-
 » tis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post
 » qua, eodem ictu brachia ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus &
 » paruo victu tenuatum, lenta effugia sanguini praebebat, crurum quoque &
 » popl. tum venas abrumpit. Sausq; cruciatibus defessus, ne dolore suo animum
 » uxoris infingeret, atque ipse visendo eius tormenta, ad impatientiam dela-
 » beretur, suadet in aliud cubiculum abscederet. Et nouissimo quoque momen-
 » to suppeditante eloquentia aduocatis scriptoribus, pleraque tradidit, qua in vul-
 » gus edita eius verbis, inuertere supersedeo. At Nero nullo in Paulinam pro-
 » prio odio, ac ne glisceret inuidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hor-
 » tantibus militibus, serui libertiq; obligant brachia, premunt sanguinem, in-
 » certum an ignara. Nam vt est vulgus ad deteriora promptum, non desuere
 » qui crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam sociata cum
 » marito mortis petiuisse; deinde oblatâ mitiore spe, blandimentis vita eui-
 » ctam: cui addidit paucos postea annos laudabili in maritum memoria, & ore
 » ac membris in eum pallorem albensibus, vt ostentui esset, multum vitalis spi-
 » ritus egestum. Seneca interim durante tractu, & lentitudine mortis, Statium
 » Annaum diu sibi amicitia fide & arte medicina probatum, orat prouisum
 » pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio exstingue-
 » rentur, promeret: allatumq; hausit frustra, frigidis iam artibus & clauso
 » corpore aduersum vim veneni. postremo stagnum calida aqua introijt, resper-
 » gens proximos seruorum, additâ voce, Libare se liquorem illum Ioui libera-
 » tori. Exin balneo illatus, & vapore eius exanimatus, sine vilo funeris sol-
 » lenni crematur. Ita codicillis praescripserat, cum etiam tum praedives & pra-
 » potens, supremis suis consuleret.

Hac Tacitus: neque pigebit insistere leuiter, & examinare, aut illustra-
 re. Ait, *latissimam Principi hanc cadem.*] Iamdiu enim grauabatur boni re-
 ctique hunc doctorem, & reuerentiae illud frænum (quod vel inuito inhære-
 bat) semel excutere voluit, eo sublato. Tamen aliter iurauerat, vt Suetonius
 prodidit: *Senecam, inquit, praeceptorem ad necem compulit, quamuis saepe
 com meatum petenti, bonisq; cedenti, persanctè iurasset, suspectum se frustra,
 periturumq; potius, quam nociturum ei. Iurauit, id est Deos quoque illudit.*
 Ait, *Quando venenum non processerat.*] Tentauerat enim, & ita idem Tacit-
 us supra: *Tradidere quidam, venenum Senecæ per libertum ipsius Cleoni-
 cum paratum, iussu Neronis; vitatumq; à Senecâ, prodicione liberti, seu
 propria*

propria formidine, dum simplici victu, & agrestibus pomis, ac si sitis admoneret, profuente aqua vitam tolerat. Pergit, An prudens.] Quasi gnarus coniurationis, & diei destinatae. Item, Ex Campaniâ remeauerat.] E villâ aliquâ ibi suâ. Et sanè ibi ante obitum sæpè in secessu vixit, & plerasque Epistolarum ad Lucilium scripsit. *Quartumq; apud lapidem.*] In villâ item aliquâ suâ. An Nomentanâ? Hoc Xicho Polentinus scripsit, sed merâ, puto, coniecturâ. Neque Tacitus admittit, qui de *quarto lapide* ab vrbe prodit: atqui Nomentum vel *duodecimum* distat. *Nulla pauoris signa.*] Eandem dignam Philosopho, & quidem Stoico, mortem: quam & sequentia deprædicant. *Imaginem vitæ suæ.*] Obsecro, si foedus Seneca, vt Dio voluit, hæcne de vitâ suâ, in clausulâ diceret? amicos scilicet, & arbitros eius cottidie, sic falleret? *Modo sermone.*] Leniter, & vt in alloquiis. *Aduersus præsentem formidinem mollitus.*] Non rescribo temerè: tamen ambigat aliquis, an non *mollitam*, & ad vxorem referatur. Sequentia videntur inducere, cum rogat temperaret dolori, & quæ iungit. *Vitæ, inquit, delinimenta.*] Hæc & pleraque alia, sunt ipsa Senecæ, aut certè similia: quia exstabant vulgata, vt mox dicet. *Senile corpus.*] Meo calculo LXXIII. aut quattuor annorum. Neque ultra fuisse, Neronis illa ad Senecam euincunt, non diu antè prolata, apud Tacitum: *Verum & tibi valida ætas, rebusq; & fructui rerum sufficiens:* quæ de seniore haud verè dicas. *Aduocatis scriptoribus.*] O virum, ô animi robur! in ipsâ etiam morte dictare, quod posteros iuuaret. Neque enim ambigendum, talia fuisse, ac constantiæ & sapientiæ mera præcepta. Argumentum, quod *in vulgus edita:* haud futurum, nisi præclara aliqua essent. Et quia edita, Tacitus omisit. ô improvidè factum! & nobis quoque cygnas illas voces audire vel leui aure esset? *Stagnum calidæ aquæ.*] Solium. & tunc primùm calidâ vsus, cum non ultra vsurus. *Balneo illatus.*] Laconico & sicco, vt opinor. Nam vapore, & acrimoniâ caloris, exanimatum ostendit. *Cum etiam tum prædiues & præpotens.*] Aliquid est, in quo Tacitus carpere videtur: nec satis tamen capio. Tacitum funus voluit, & sollennia eius venit: sed quomodo in eo *supremis suis consulit?* An ne testamentum Nero rumperet? qui fortasse heres in parte magnâ scriptus, & nolebat sibi per impendia aliquid perire. An in eo parcimoniam Senecæ tangit? sed verba examinata non huc eunt. Alius videbit.

CAP. IX,

Corpus, morbi, forma.

FINI VI, nisi placet de Corpore aliquid addi: & iuuat magnorum ingeniorum etiam habitacula, vt sic dicam, nouisse. Corpore igitur à pueritiâ infirmo fuit. Ipse de matertera, postquam in urbem perlatus esset: *Illius pio* Conf. ad Helu. cap. xvi. *maternoq; nutricio, PER LONGVM TEMPVS eger, conualuit.* Et in epistola quâdam: *Longum mihi commatium valetudo dederat, repente inuasit. Quo* Epist. 111. *genere? inquires. Prorsus merito interrogas: adeo nullum mihi ignotum est. Vni tamen morbo quasi assignatus sum: quem quare Græcò nomine appellem, nescio:*